

L'estat de la professió al nostre entorn. Una mirada intergeneracional

The state of the profession in our environment.
An intergenerational perspective

Josep M. Mesquida González¹

Amb motiu de la preparació de la secció "A fons" del número 213 de la *Revista de Treball Social*, un monogràfic que posa el focus sobre l'avui de la professió des de la mirada dels professionals del treball social, l'equip de redacció de la RTS va convidar quatre treballadores socials en actiu, de generacions i àmbits professionals diferents, a conversar sobre la professió a partir de la seva experiència i trajectòria en una taula rodona que va tenir lloc el passat 30 de maig.

Volíem mixtura d'edats per temptejar si la variable generacional marcava diferències en relació amb la percepció de les diverses qüestions que s'anaven plantejant i que giraven al voltant de la formació, les expectatives dipositades a l'inici de l'exercici professional i l'evolució posterior de la pràctica professional, entre d'altres.

A continuació es recullen les reflexions de Montse Vizcaíno, Laura Jorge, Rebeca Abad i Laura Morro, que amb la seva mirada intergeneracional esperem que ens aportin elements per esbrinar el que ens motiva de la nostra professió i el que ens anima a seguir endavant en el dia a dia de la nostra feina.

Abans de començar presentem les persones que van participar a la taula rodona:

Montse Vizcaíno (MV), 23 anys. Està treballant al parc sanitari de Sant Joan de Déu, a la unitat d'hospitalització especialitzada en discapacitat intel·lectual (UHEDI), i a la Clínica Montserrat, que és una residència per a homes de més de 65 anys que porten tota la vida internats al parc sanitari.

Per citar l'article: MESQUIDA GONZÁLEZ, Josep M. L'estat de la professió al nostre entorn. Una mirada intergeneracional. *Revista de Treball Social*. Col·legi Oficial de Treball Social de Catalunya, agost 2018, n. 213, p. 52-70. ISSN 0212-7210.

¹Treballador social i membre de l'equip de la RTS.

Laura Jorge (LJ), 32 anys. Treballa a la Fundació IRES, a l'equip d'inclusió de l'entitat, i concretament coordina la taula de pro-infància del barri de la Verneda i la Pau.

Rebeca Abad (RA), 43 anys. Treballa als serveis socials bàsics de l'Ajuntament de Barcelona als barris de la Guineueta, Verdum i Prosperitat, al districte de Nou Barris.

Laura Morro (LM), 48 anys. Treballa a l'Hospital del Mar, és treballadora social sanitària i està a la unitat de psiquiatria d'aguts. També és professora de la UOC, del màster de treball social sanitari.

Per part de la revista, hi van assistir:

Rosa Maria Ferrer (RMF). Treballadora social i directora de la RTS.

Josep Maria Mesquida (JMM). Treballador social i membre de l'equip de redacció.

- **JMM: Si us sembla bé, podem començar contestant una pregunta que els que ens dediquem a la formació fem constantment a les persones que decideixen estudiar treball social. Quina motivació us va portar a estudiar treball social?**

LJ: Primer vaig estudiar sociologia i a continuació vaig estudiar un postgrau de migracions i interculturalitat. Després vaig començar a col·laborar amb algunes organitzacions i va ser allà on vaig entrar en contacte amb les persones. Llavors se'm van despertar les ganes que la meva feina fos diferent i d'obrir-me a noves possibilitats laborals i motivacionals en l'àmbit social, i vaig decidir estudiar treball social. I ara soc aquí: molt contenta d'haver pres aquesta decisió.

MV: Jo, com la majoria de les persones que hi havia de la meva generació, volia estudiar educació social, i com que no em va arribar la nota, em vaig quedar a treball social. A batxillerat, quan dius que vols treballar amb i per a les persones, et suggereixen fer integració social enfocat a educació social. Vaig començar provant si m'agradava treball social i després vaig veure que es treballa en equips molt interdisciplinaris i que les tasques hi tenien molt a veure. I de fet, vaig adonar-me que em veia més com a treballadora social que com a educadora, i m'hi vaig quedar. La motivació era voler treballar amb i per a persones, el meu compromís amb la justícia social, la voluntat de canviar coses que jo veia en el meu dia a dia que no m'agradaven. I bé, fins aquí.

- **JMM: Així doncs, la teva decisió va ser accidental; ara que ja ha passat algun temps des que vas començar a estudiar, creus que va ser encertada?**

MV: Sí, totalment. I ara que treballo amb educadors socials crec que em veig més com a treballadora social que com a edu-

cadora social. És més, m'agrada molt la psicologia i crec que si hagués de fer una segona carrera o dedicar-me a una altra cosa, m'agradaria més la psicologia que l'educació social.

LM: Doncs jo vaig fer dos anys de dret. Mentre feia segon de carrera, treballava en un bufet d'advocats, de passant. I cada cop m'agradava menys el dret, perquè sempre, quan acabava un cas, em preguntava: "I a aquesta dona que li passarà?". Llavors una companya d'allà em va dir: "Escolta, i per què no fas treball social, jo a tu no et veig com a advocada perquè dones massa voltes al que passarà després". I és quan vaig apuntar-m'hi. I la veritat és que estic molt contenta d'haver fet treball social. Mentre estudiava vaig conèixer moltes branques: vaig fer de tot menys salut. Però vaig acabar a salut mental i no m'he mogut d'aquest camp.

Cada cop em veig més a prop dels educadors, noto que hi ha menys diferències entre nosaltres. Tots partim d'una mateixa branca i a mi m'agradaria que amb el temps tornés a haver-hi un espai comú. A veure com podríem ajuntar totes aquestes professions socials: treball social, educació social, integració social, sociologia... Com podríem crear un tronc comú? Perquè realment després en la feina tots parlem un llenguatge comú. Abans intentava sempre diferenciar, ara cada vegada més faig al revés: agrupar més per ser més forts.

LJ: És la importància de la interdisciplinarietat, no? De fet, vaig escollir treball social també com a complement de la sociologia. I sempre per sumar.

RA: Jo no hauria pensat mai que faria treball social, perquè a mi el que m'agradava era el teatre. Em vaig presentar a les proves de l'Institut del Teatre i no em van agafar. Llavors va ser un moment d'inflexió, com de dir: "I ara què?". Perquè a mi m'havien educat per dirigir-me cap als estudis universitaris. Al meu entorn uns eren politòlegs, uns altres filòlegs anglesos... i jo era una mena d'entitat estranya. És veritat que a l'adolescència ja era una persona amb compromís polític. Al COU, no tenia gaire informació sobre què era el treball social. Em deien: "Tu fas graduat social", perquè en aquell moment hi havia molta confusió respecte a la formació. I recordo que al final vaig mirar-me les assignatures que oferien i com que hi havia temes de política social, de psicologia social, d'antropologia, d'altres qüestions que veia que hi podia connectar, al final em vaig decidir per treball social. Però podia haver escollit educació social. Va ser una etapa vital complicada, vull dir que la selectivitat no em va anar tan bé, estava en altres coses. I llavors, em vaig quedar sense plaça aquí a Barcelona. Vaig decidir que marxava a Granada perquè allà treball social esta dintre de la facultat de polítiques i vaig pensar: "Bé, si no m'agrada, potser passo a polítiques". Però després em vaig acabar decidint per Tarragona, perquè era més econòmic per a la meva família. L'experiència de pràctiques em va permetre

estar connectada amb el món rural i és aquí quan decideixo que el m'agrada a mi és la primària. O sigui, ho he tingut sempre claríssim. És curiós, eh?

■ **JMM: Ara una pregunta sobre la vostra experiència com a estudiants. Vist des d'ara, hi ha alguna cosa que hauríeu d'haver après i que potser us va faltar?**

MV: A tercer i quart les pràctiques van ser súper útils. Perquè les de tercer les vaig fer a salut mental i vaig decidir fer les de quart al mateix lloc, amb la mateixa tutora. Tenia tan clar que m'encantava l'àmbit que vaig dir: em quedo aquí. I al final gairebé només he fet salut mental.

Les pràctiques per a mi van ser súper interessants, igual que altres assignatures com habilitats socials i comunicatives en què pots fer *role-playing* per practicar molt l'entrevista. Amb això sí que s'insisteix molt, i va molt bé. La recordo com una assignatura interessant on la classe estava plena, mentre que en altres assignatures no ho estaven tant. Però sí que he trobat a faltar assignatures més bàsiques, o que en alguna assignatura es parli més de... per exemple, del procés d'incapacitació, què és això que després trobes en el teu dia a dia com a professional que no t'expliquen com instar-lo o, no sé, quin procés s'ha de seguir i per què sí o per què no... Després també el tema de les prestacions, perquè no només som un dispensador de recursos, però les prestacions les hem de conèixer. I a mi en tota la carrera no m'n van ensenyar les diferències: hi ha prestacions de la Seguretat Social, n'hi ha de la Generalitat de Catalunya, de contributives, de no contributives... Després t'ho trobes i has d'indagar o formar-te pel teu compte.

També he trobat a faltar que se'ns donin articles més actuals o que se'ns parli més de la *Revista de Treball Social*. Per exemple, jo vaig tindre sort de tenir de supervisió Carlos Alarcón, i ell sí que ens ho explicava: "Mireu-vos la revista d'infància, o mireu-vos...". Però quant a la resta d'assignatures sabem molt de grans professionals i gran intel·lectuals del treball social, però no de persones del dia a dia que després estan treballant en aquell àmbit. Una excepció d'això van ser algunes conferències que ens feien, com per exemple a l'optativa de Treball Social i Salut amb Dolors Colom. Brutal tots els conferenciants que venien. Però després, en altres assignatures, molta teoria, però antiga, i queden una mica obsoletes en relació amb el que realment és ara el treball social.

LM: Estic una mica com tu. Quan vaig acabar la carrera i de seguida vaig començar a treballar vaig pensar: "I ara, què faig!". Perquè la meva sensació és que sabia de tot i de res. I em vaig sentir molt sola, perquè en els equips a on anava, jo era la treballadora social i era jo la que s'ho havia de muntar. Amb molta llibertat, però alhora notant que em faltava una base sobre el dia a dia: com organitzar una agenda, com treballar amb un usuari, vaig estudiar a l'ICEBS durant tres anys i vam

Em vaig haver de formar després pel fet de no tenir cap assignatura que fos de salut, havies de començar de zero amb un llenguatge molt diferent del que tu havies estudiat. El tema de l'especialització per a mi és important

fer molta sociologia, molta antropologia, moltes ciències socials, però de treball social en vam fer poc. En tres anys tres assignatures de treball social. El primer any història, el segon casos i el tercer comunitari. Quedava una mica buit. L'assignatura de tècniques d'entrevista, que tu li dius habilitats, per a nosaltres era de tècniques d'entrevista i treball grupal, i era la millor perquè allà va ser on amb *role-playing* realment treballàvem com comunicar-nos amb l'usuari. Em vaig haver de formar després pel fet de no tenir cap assignatura que fos de salut, havies de començar de zero amb un llenguatge molt diferent del que tu havies estudiat. El tema de l'especialització per a mi és important.

LJ: Jo vaig estudiar a la UNED. Em van faltar moltes coses, i continuo trobant-les a faltar a dia d'avui, treballant. Pel que fa a les classes i teories, a la UNED potser he trobat molt a faltar continguts més actuals, fins i tot relacionats amb l'ús del llenguatge, perquè el que fan servir ha quedat molt obsolet. Inclús en algunes assignatures hi havia moltes errades a l'hora de definir segons quines coses. Per exemple, què és un centre d'internament. M'he trobat amb moltes dificultats, com amb el tema de la legislació autonòmica, perquè en això sí que m'he hagut de formar pel meu compte.

LM: Jo vaig mirar la passarel·la al grau de la UNED perquè vinc de la diplomatura i ho vaig deixar córrer perquè quan vaig veure el temari vaig pensar: "Soc incapaç de llegir-me aquests llibres. Perquè cada professor havia fet el seu però fent servir un llenguatge dels anys cinquanta, molt antic".

LJ: Venint de sociologia a la UB, al final tens més sentit crític. Però una persona que estudia per primera vegada aquesta carrera a través de la UNED, potser sí que es fa una idea una mica diferent, no? Però el tema de la formació a posteriori per a mi és molt bàsic i de fet encara de tant en tant, em plantejo seguir formant-me.

RA: A mi em passa com a la companya [es refereix a Laura Morro]. Soc diplomada i la veritat és que la sensació quan sorties de la universitat era que en sabies poc, o pensaves que en sabies molt poc. Es tocaven molts pals de manera poc profunda. És a dir, potser aprofundíem més en les matèries generals i comunes a l'educació social i a treball social, com la psicologia, l'antropologia... Però, què fa un treballador social? Quina és la metodologia que fa servir? Com treballem? Què vol dir ser treballador social? Això ja ho vaig poder copsar de manera més clara quan em van tocar les pràctiques a un ajuntament de l'Alt Camp. En un poble relativament gran, però amb instal·lacions antigues. Hi havia dues treballadores socials i treballadors familiars que eren part de l'equip en aquell moment. I aquí sí que va ser com allò de "vingui amb mi i anem a veure". Jo, pel que fa al tema de les prestacions, sempre he pensat: "Ja farem quan m'hi posi en l'àmbit que sigui". A l'hora de la

veritat són coses que si entens com funciona el sistema, ja tens una base. Vaig fer moltes entrevistes: "Ostres, em deixen sola aquí, *al toro, ¿pero ahora qué?*". Llavors posava en pràctica allò que havia fet, allò que m'havien explicat a la universitat. A veure: diagnòstic, objectius, pla de treball a curt, a mig, a llarg termini... T'adones del que volia dir, quina era la metodologia... Què volia dir allò de ser treballadora social.

Quan vaig sortir de la carrera tot el vessant comunitari no sabia ni que era. Què volia dir això de treball social comunitari? Això és fa a Amèrica Llatina. Aquí què fem exactament? Fins que no vaig arribar a Barcelona i vaig buscar un postgrau. I llavors, aquí sí que vaig poder saber més què vol dir això. Com es treballa? Què vol dir un treballador social en l'àmbit comunitari? Jo vaig tenir poca formació en grupal. I en comunitari, gens.

■ **JMM: La tercera qüestió té a veure amb la satisfacció de les vostres expectatives en relació amb la professió. Esteu fent allò que creieu que faríeu quan estudiàveu treball social?**

LM: Estic molt més que contenta. Tinc més del que m'esperava, molt més, molt més. He crescut com a professional i com a persona. Tenia una idea del treball social molt més focalitzat o més assistencialista, segurament, quan vaig començar, i he vist que el canvi que podia fer és impressionant. T'adones que les teves accions canvien les persones. Veus que això és l'àmbit a què et vols dedicar i vas omplint aquest camí. Jo tenia més la idea d'un despatx, d'una oficina, però aquesta idea ha canviat totalment. L'altra dia vaig anar al col·le de la meva filla, que estudia segon d'ESO, a explicar què era un treballador social sanitari. Genial! Seixanta alumnes de tretze anys... Jo sola... M'ho vaig passar tan bé! Una em deia: "És que sou superherois". Doncs sí, esclar que sí, no? Perquè jo els anava explicant coses i pensava: "És que ens sentim així, moltes vegades", podem fer tantes coses! A mi m'ha omplert molt més del que jo esperava, de les expectatives que tenia.

RA: Jo vaig començar amb 24 anys a treballar a l'Ajuntament de Barcelona. Als serveis d'urgències, que va ser com una bufetada de realitat brutal... brutal.

Les emocions per a mi han anat canviant. He anat creixent com a professional, agafant seguretat, recuperant-me de les crisis emocionals i personals. I després, amb el temps he anat encaixant que es poden transformar coses, segurament, des del més petit fins al més gran. Som una part més. Hi ha molta, molta potencialitat. Ha estat un camí llarg... Sempre qüestionant-me aspectes personals, professionals, ètics... L'última crisi forta meva professional va ser a l'època de la crisi. Quan semblava que seriem com la quarta pota forta del sistema públic, ens van donar una gran bufetada. No sé si era Núria Carrera qui deia: "S'ha acabat el glamur dels serveis socials". Va ser depriment aquell moment, jo pensava: "Rebeca: et dediques a

Quan semblava que seriem com la quarta pota forta del sistema públic, ens van donar una gran bufetada. "S'ha acabat el glamur dels serveis socials"

Jo realment m'esperava que tindríem menys visibilitat

això o et dediques a una altra cosa". I bé: em vaig refer, em vaig refer perquè entre altres coses treballo amb molta gent, treballem en equip, en xarxa, i això a vegades també ajuda a enfortir-te. I també treballar en allò a què realment et vols dedicar. Ara hi ha molta gent que em diu: "Rebeca, perquè no has marxat ja de la primera línia?". Doncs, perquè la primera línia m'agrada.

MV: Jo realment m'esperava que tindríem menys visibilitat. És la por aquesta que ens transmeten de "prepareu-vos que és complicat", perquè a vegades treballes en un segon pla. Però no, realment, almenys a salut som una part més de l'equip i se'ns té en compte. I això ho agraeixo perquè jo vaig començar en un servei d'aguts fent una suplència, acabava de sortir de la carrera sense saber res i realment sense tenir una formació de treball, o sigui vaig entrar un dia al despatx i em van dir: "Comença a visitar". Hi havia casos molt precaris i si tu realment justifiques que aquesta persona no pot marxar d'alta tot i complir amb els criteris d'alta, si la part social no està solucionada, es té en compte. En aquest sentit és un pes que em vaig treure de sobre perquè pensava que em girarien l'esquena i em dirien: "No, no, si s'ha de fer l'alta, es fa".

LM: Perquè hem tingut gran professionals abans que nosaltres i que ens han obert el camí. A salut hi ha gent de generacions anteriors a les meves que van fer molta feina per visibilitzar el treball social dins el món de salut. Ara quan hi vas el lloc ja el tens fet. Quan vaig arribar a salut mental tenia la sensació que hi havia hagut una persona abans meu que m'havia fet el lloc, que m'ho havia deixat tot preparat per quan jo arribés. I això penso que és important, a salut, perquè, esclar, serveis socials és el món del treballador social i salut no és el nostre món i també t'ho fan saber molt. Però penso que hi ha hagut tanta gent davant nostre que ha lluitat tant, que llavors tu sempre has d'agrair-ho a qui ha obert camí. Recordo que vaig estar, amb la meva companya, al mateix despatx molts anys i pensava: "És que aquesta dona m'ha fet el lloc". Gràcies a ella jo tinc un espai aquí, i ara jo he de continuar perquè qui arribi darrere meu també el tingui, no?

■ **JMM: No sé si vols dir alguna cosa, Laura.**

LJ: En el meu equip soc l'única treballadora social i potser sí que esperava una persona que em guiés una mica. És molt important el treball en xarxa. Al barri som de les poques entitats que hi treballen i fem molta xarxa amb altres entitats, amb escoles, també amb salut, serveis socials, i aquest treball comunitari, aquest treball en xarxa jo crec que és súper important.

■ **JMM: Quina ha estat l'evolució de la pràctica del treball social que heu viscut des del moment que va ingressar a la professió? El treball social que es fa ara és el mateix que es feia abans?**

LM: Quan vaig començar esperava que vingués l'usuari o

el pacient, i em digués què volia. “¿Y usted, qué quiere?” I amb el temps jo penso que ens hem tornat més actives, més poderoses. I penso que també ha canviat el tema de l’empoderament de l’usuari. És una persona amb drets i deures, ja no és un element passiu, som companys de camí: “Jo tinc una professió i et puc ajudar a tu, però tu també m’omplés molt a mi”. He notat que ha canviat a sanitat, on el pacient ja té veu, té opinió, també té coneixements. El coneixement ja no és només meu, sinó que és compartit i hem de treballar des d’una altra visió. Té molt a veure amb el pacient expert.

■ **JMM: Estem parlant d’una característica generacional?**

LM: Els meus usuaris van dels 18 anys als 90. Els més joves venen d’un món molt diferent del meu, on la informació és molt important i ells tenen accés a tot. Però també tinc gent de 90 anys i l’actitud igualment és diferent. La gent de 90 anys no és la mateixa que la que en tenia 90 fa vint anys. El món ha canviat molt i penso que tots hem canviat. A salut es nota molt que l’actitud del món de la salut ha canviat. És veritat que salut mental, segurament, és la germana pobre de la medicina i anem una mica a remolc, però les maneres diferents de fer també hi arriben.

RA: Joestic d’acord. A l’inici parlàvem d’usuari, ara parlem de ciutadà. La persona també té obligacions i té l’obligació de col·laborar en aquest procés. No és allò de “vinc i diposito, vostè té el poder, vostè decideix, jo aquí soc una persona passiva...”. El ciutadà pensa que tu has de fer determinades coses, és a dir, l’altre també té el seu poder. No es tracta de competir sinó d’arribar a acords i treballar de manera molt professional, molt tècnica i molt transparent. El tema de la transparència, per exemple, jo sí que he vist com ha canviat. No només per tots els protocols i la legislació que s’ha creat. La persona et demana coses i tu li demanes que sigui protagonista dels canvis. Nosaltres tenim algun saber, ell té molt saber, i nosaltres som algú que l’ajudem en aquest procés. Això, segurament, no ha canviat tant, però sí, aquesta mirada més igualitària i un poder que és compartit. Una altra cosa: jo recordo que a l’inici, quan vaig començar a treballar, les infraestructures eren més deficitàries, després l’Ajuntament va fer una macro inversió de molts, molts milions en canviar el lloc on ateníem els treballadors socials. Un tema de dignificació.

...però sí, aquesta mirada més igualitària i un poder que és compartit

■ **JMM: Què penseu les persones més joves sobre tot això que diuen?**

LJ: Des de la meva experiència, cada cop s’està incorporant més el discurs de la manera de fer, de la manera de treballar, d’aquests drets i deures, d’aquest protagonisme del ciutadà, que és fonamental. I sí que és cert que aquest empoderament de les persones està molt relacionat també amb el fet que disposin d’informació. Tenen uns drets i saben que poden exercir-los.

Sí que és cert que aquest empoderament de les persones està molt relacionat també amb el fet que disposin d’informació

RA: A mi una cosa que m'impresiona és que tots els usuaris, tots els ciutadans que atenem, tinguin l'estatus que tinguin, poden tenir accés a les tecnologies. Això vol dir accés a la informació. Jo vaig passar de la màquina d'escriure elèctrica per fer els informes a les últimes tecnologies. I ara crec que és una línia segurament de futur. No ho veig com una amenaça, sinó com una oportunitat de poder treballar amb gent jove.

LM: Abans l'ordinador el tenia mirant de tort, amb la pantalla cap a mi, ara el tinc així [fa el gest de posar la pantalla de costat per compartir-la amb una altra persona], perquè moltes vegades ve el pacient i li dic: "Agafa l'ordinador, vinga, mira tal cosa", i es posen ells mateixos amb l'ordinador, no l'utilitzen jo, l'utilitzen ells. La informació no és només meva.

RA: No som l'únic punt d'informació. Abans era: "Vaig a l'assistent social a informar-me" [ho diuen LM i la RA a la vegada]. No, no. Vostè ve a altres coses perquè ja no cal venir només a informar-se de les prestacions. Una part de la població sí, però les noves generacions ja no.

LM: Allò que deien a la carrera de "Tu ets el recurs...". És veritat: soc el recurs, les meves accions són el recurs. I això de compartir la informació és important i dona drets a la gent. Penso que el dret a la informació és primordial i el tenen. I crec que això ha canviat a la nostra feina i en totes les feines. Perquè els metges també han canviat i ja no són els únics que tenen el coneixement, però també els advocats i els economistes. Ara tots tenim un coneixement compartit i hem d'actuar d'una altra manera. Ens tenen en compte per altres històries, no només pel coneixement, potser per les habilitats.

Ara tots tenim un coneixement compartit i hem d'actuar d'una altra manera

■ **JMM: Estem treballant en entorns on podem decidir cap a on anem? Tenim un rol més aviat subordinat a les decisions que tenen les persones que dirigeixen? Com us sentiu en relació amb aquesta qüestió?**

MV: De nivell d'autonomia a l'equip, sí que en tinc. Fins i tot per canviar horaris i dir: "La tarda del divendres és inútil perquè no venen famílies, perquè ells se'n van de permís i no estic fent treball social...". Llavors em canvio la tarda. I ara perquè no fa gaire temps, però sé que quan faci una mica més de temps em tindran en compte les decisions i sobretot se'm donarà la llibertat de poder escollir cap a on vull portar el camí. Però a nivell més macro, quant a les treballadores socials del Parc, sí que m'adono que el nivell d'autonomia i de coneixement i d'estatus no és tal. Hem passat també alguna etapa així ara *pegiaguda* perquè s'ha posat una mica en dubte la funció del treball social, i això, que es comenci a posar en dubte, doncs..., remou molt. Ha de constar tot el que es fa, a vegades els treballadors socials fem més que dir "acompanyo a *fulanito* a fer tal, o gestionem tal cosa, o...". I esclar, això fa pensar que en realitat no tinc tanta autonomia, perquè cada

dia quan acabo la meva jornada laboral he d'escriure tot el que he fet. Hem de fer-nos més visibles i, potser, escriure més articles explicant els projectes que fem, que a vegades es queden dins l'equip.

LM: Nosaltres tenim autonomia però no tenim estructura. Cadascuna de les companyes podem fer dintre del nostre equip una mica el que vulguem, en el sentit que no hi ha ningú que estableix unes maneres determinades de funcionar. Però volem una estructura de poder perquè ja estem cansades que hi hagi altres professionals que siguin els que dirigeixen l'àrea social de salut. Ens hem fet grans i ja no volem estar a casa del papa i de la mama. Ens en volem independitzar i volem estructures de poder des del treball social. Volem fer supervisió, avaluació... Volem ser valorades però com a treballadors socials, no volem ser avaluades ni qüestionades sempre. Ara ja hem passat a l'acció i no farem això si no tenim una *jefa*. Recollirem la informació, però la utilitzarem per a la nostra visió, que és aconseguir una estructura.

RA: Jo ja estic en una estructura. Sempre m'he considerat una privilegiada ja que volia fer treball social en atenció primària i, per a mi, treballar a l'Ajuntament de Barcelona és estar al top ten. Tenim molta autonomia en la intervenció del cas, perquè l'organització et dona un valor tècnic. I això és molta responsabilitat però també és un plaer. És on hi ha la creativitat. Tu pots decidir: "Amb tota aquesta gent faré un grup". I dius a la direcció: "Això és possible ara, o no?". Però no hi ha d'entrada un filtre sobre què és el que s'ha de fer en relació amb la població que tenim. Després hi ha directrius molt clares en protocols que s'han d'implementar d'una forma determinada. Són mecanismes que t'ajuden en la tasca de gestió i en la tasca tècnica, i son molt necessaris. Crec que respecte al tema metodològic sí que he notat una millora molt important i això també ens dona reconeixement dins la institució.

LM: Però veus, tens un director, i el director és treballador social.

RA: Sí, en aquest sentit sí.

LM: Nosaltres no tenim directores treballadors socials.

■ **JMM: Podries tenir una directora educadora social.**

RA: També hi són. El perfil de fet és *variopinto*. Perquè hi ha directores que són psicòlegs, que són educadors socials, que són treballadors socials.

Sempre he sentit que tenia molta autonomia, però també molta responsabilitat. La responsabilitat fa que hakis de pensar molt les coses i sobretot m'ha ajudat a veure que no puc pensar sola, he de fer-ho amb el meu equip i amb la resta de serveis. Perquè la complexitat és molt gran i jo tinc un saber i quan treballem amb salut mental cadascú ha d'incorporar la seva mirada.

Hem de fer-nos més visibles i, potser, escriure més articles explicant els projectes que fem, que a vegades es queden dins l'equip

Crec que respecte al tema metodològic sí que he notat una millora molt important i això també ens dona reconeixement dins la institució

LM: Jo recordo una vegada que vam fer una entrevista amb presència d'una alumna i que quan va acabar va començar a plorar. I li deia: "Però que et passa?", i va dir: "És que els treballadors socials podem fer molt de mal. M'he adonat que podem fer molt de mal o molt de bé, i m'ha fet por".

I aquest adonar-se de la responsabilitat de les teves accions penso que va molt lligat a això. Ets autònoma però tens molta responsabilitat a sobre. I això penso que a la carrera moltes vegades no s'estudia, no ho tenim en compte, un metge sap que pot matar.

LJ: Jo sí que sento que tinc autonomia. La tinc en la flexibilitat horària, tinc flexibilitat respecte de l'horari d'atenció directa, a l'hora d'organitzar activitats. Això provoca que moltes vegades acabem tenint amb els usuaris i ciutadans –i que és meravellós– confiança. Gràcies a aquesta autonomia el que realment estem aconseguint és proximitat.

■ **JMM: La darrera pregunta. Quines són les competències i habilitats que considereu necessàries en el treball social d'avui?**

LM: Mira, jo, quan vaig preparar la classe per als alumnes companys de la meua filla, em vaig preguntar: quines habilitats tenim? I vaig pensar que la principal és la més simple: l'empatia. Realment crec que em puc posar a la pell de l'altre, puc entendre l'altre, i a més tinc unes tècniques apreses per ajudar l'altre. Però la capacitat de veure una situació, d'analitzar-la, de diagnosticar-la, de posar-me en la pell de l'altre i d'ajudar-lo, tot això penso que ho he après amb el temps i que encara avui crec que és l'habilitat més important que tinc.

També és veritat que dintre de l'equip soc molt de planificar coses, molts em diuen la *governanta* perquè tinc aquesta capacitat d'organitzar els equips, de muntar, de fer, sempre estic fent coses.

MV: Jo diria una mica també la sensibilitat. Crec que el que necessita un treballador social, més que competències o habilitats que es poden aprendre amb la praxis, és tenir sensibilitat i compromís amb el que fa. Perquè t'adones de qui fa treball social amb passió, qui en transmet i qui no. Jo crec que aquesta passió la transmetes a la persona que tens al davant, que també t'ho retorna de la mateixa manera.

LJ: A mi la primera característica que em ve sempre és l'empatia, com deia la Laura. Però ho complementaria una mica amb aquesta visió integral de la persona que tens al davant. De veure'l amb el seu tot, treballant amb aquesta persona, per poder col·locar totes les peces que conformen la seva realitat.

Una altra de les coses és aquest sentit crític que crec que és molt important a l'hora de treballar, no quedar-te només amb el que ve imposat o amb el que ve, sinó ser capaç donar-li aquesta volta i dir ostres, doncs no.

A mi la primera característica que em ve sempre és l'empatia

LM: Ser agent de canvi, no? Una paraula buida fins que comences.

LJ: Exacte.

LM: Doncs sí, és veritat, soc un agent de canvi.

RA: Perquè a mi em connecta amb la rebel·lia, no amb la passivitat. Em sembla una professió súper exigent. Connecto perfectament amb tot el que dieu: la necessitat aquesta de tenir empatia, el compromís amb les persones amb què treballes, amb la comunitat amb què treballes... Però també requereix actualitzar els teus coneixements i així tenir capacitat d'adaptar-te a la realitat i als canvis socials. Perquè, si no, la realitat t'arrossega.

Necessites moltes habilitats i també les tecnològiques. És una professió molt exigent.

A mi em connecta amb la rebel·lia, no amb la passivitat. Em sembla una professió súper exigent

■ **JMM:** Hi ha una mena de contradicció que penso que arrosseguem tots els professionals del treball social. Quan se'ns pregunta què necessitem saber apuntem cap a qüestions molt procedimentals: prestacions, procés d'incapacitació. Però si es pregunta quines són les habilitats necessàries, tornen a aparèixer els valors. És una roda una mica estranya perquè la universitat no té com a encàrrec principal ensenyar o transmetre valors...

RA: Sempre hi ha professors que ens agraden més que d'altres, i per què t'agrada un professor més que un altre? Doncs perquè la seva ideologia, la seva manera de fer, la seva didàctica, connecta més amb tu. I això és ideologia. No hem fet l'aprenentatge del treball social de la mateixa manera. Abans semblava que tots els treballadors socials érem d'esquerres, no hi havia treballadors socials de dretes, i n'hi ha, de treballadors de dretes, que no entenen ni tan sols la justícia social de la mateixa manera, ni la qüestió de classe de la mateixa manera, i això és política, és economia, i això és entendre el món on vivim.

LM: Demanem per una banda que la universitat ensenyi què és el treball social, la feina que fem i després nosaltres quan l'hem d'ensenyar, parlem de valors...

■ **JMM:** Potser no és una contradicció... què respondria una infermera?

LM: La infermera et diria el mateix, de veritat. Nosaltres tenim molts estudiants d'infermeria, i la infermeria també ha canviat molt, i també està sustentada per valors. A veure, totes les professions que tenen a veure amb l'altre, que ajuden l'altre, totes tenen els mateixos valors.

RMF: És difícil fer treball social si estàs d'acord amb l'estatu quo i penses que la redistribució no ha de ser equitativa.

LM: Ja, però hi ha un treball social que és més de control.

Encara tenim una sèrie de persones que es dediquen al treball social no des de la justícia, des del canvi, sinó des del control.

RA: ...i hem d'entendre que és part de la nostra feina [Laura Morro i Rebeca Abad ho diuen a l'hora]. Jo també sempre sentia un conflicte en aquest tema...

LM: Però hi ha gent que dedica tot l'esforç al control i d'altres que no. Hi ha maneres de fer-ho. I entre aquestes diferents maneres de fer-ho pots ajudar a evolucionar una persona, o no: a estancar-la.

■ **RMF:** Em dirigeixo a les més joves. Quan vosaltres estudiàveu, o posteriorment a les vostres feines, aquesta qüestió ideològica com s'ha viscut?

MV: Quan arribes a Mundet et diuen: "*O eres perroflauta o eres un pijo capitalista*". Allà a Mundet es viu molt, tot aquest tema. I jo vaig entrar-hi al 2012, vaig estudiar del 2012 al 2016. Una època de moviment. I sí, sí que es viu. I també el professorat: cadascú té la seva ideologia i la transmet.

RA: Jo tenia la sensació que les persones que arribaven, més joves, estaven més despolititzades. No passa res, no és una cosa bona o dolenta. Tenia aquesta sensació, que hi havia menys compromís amb la població o amb qüestions que tenen a veure amb la justícia social.

El treball és tècnic. I més dins l'administració, on s'ha tecnificat molt i tu pots ser un tècnic, un molt bon tècnic. Però aquesta part que té a veure amb el treball amb les comunitats té a veure amb processos de transformació social. No ho sé: era una sensació... Jo pensava que potser a la universitat s'estava fent el treball social d'una altra manera...

MV: Jo crec que no intenten entrar gaire en el tema polític. Hi ha professorat que sí que té més aquesta visió de transformació social. Després hi ha les persones a les quals no els interessa tant. Depèn molt de l'assignatura, de com es transmet.

LJ: Des de la meua experiència a la universitat, puc dir que sociologia estava molt més polititzada. Però després, a l'hora d'accedir al món laboral sí que he trobat la professió amb aquesta passió. Però també és cert que m'he sorprès amb alguns judicis de valor que no s'haurien d'haver fet. M'han grinyolat molt. I potser sí que té a veure una mica amb això que comenteu de la politització.

LM: Jo vaig estudiar un treball social vivencial. Els professors tots eren treballadors socials, tots havien treballat a les trinxeres. Sí que potser no era tan teòric. A veure, a part de la Mary Richmond i quatre més... És veritat, no era un treball social tècnic, el fèiem molt vivencial. Potser després hi hagut un període que la universitat ha hagut de posar èmfasi en la teoria. Jo penso que ara han passat les ganes de tanta teoria i estem anant cap a un terme mitjà. Els alumnes que tinc ja tenen

les dues vessants: en gran part, teoria, necessària perquè cal tenir bons coneixements i una metodologia, però també tenen una part vivencial.

MV: També és veritat que si tu dius a un alumne de la universitat que una habilitat ha de ser treballar en equip, t'agafarà dels cabells. A la universitat acabes dels treballs en equip fins al capdamunt. Fas molts treballs en equip i és molt complicat: no tothom fa treballs del mateix nivell ni estan igual de compromesos, no tenen el mateix objectiu, ni el tema atreu de la mateixa manera a tothom.

LM: Però sí que això t'ensenya. També pensava que era inútil, però t'ensenya a treballar amb altra gent amb qui el nivell de compromís és diferent. No pots escollir els teus companys, no pots exigir el que tu faries perquè cadascú té el seu nivell. Treballar molt en equip m'ha ensenyat a respectar l'altre. I penso que això està bé, que des de la universitat et donin pinzellades, perquè després a la feina és així: has que treballar amb altra gent.

Treballar molt en equip
m'ha ensenyat a
respectar l'altre

■ **JMM:** El problema és que per a la vostra generació, m'estic referint a les graduades, les que heu viscut la implantació de l'anomenat pla Bolonya, el treball en equip s'ha convertit en l'única forma possible de mantenir l'avaluació continuada, quan hauria de ser una habilitat a treballar.

LM: Però mira els nens. Jo tinc una nena adolescent i als coles ara la moda és treballar per projectes i treballar en equip. Fan com nosaltres: s'ho reparteixen. "Tu haces esto, tu haces esto otro y mañana nos juntamos". Però no sabem ensenyar a treballar en equip.

■ **RMF:** Ho considereu com una habilitat, saber fer entrevistes?

MV: Això és molt bàsic. En això et formen del primer curs fins a l'últim. Quan estàs estudiant penses que no saps res. Però després ets allà, quan ho poses en pràctica et fixes en la posició del cos, en la posició de les mans i t'adones que les habilitats comunicatives són súper importants. Has de comunicar, és una habilitat que s'ha de treballar. Potser no la tens, però la necessites.

■ **JMM:** Hi ha una cosa que m'agradaria comentar i és el debat permanent amb els estudiants, que a vegades provoca una certa tensió, sobre si és més important la teoria o la pràctica. Quan intento raonar aquesta qüestió amb les estudiants acabo dient: la pràctica és, més aviat, una cosa que ens limita. Allò que us permet "volar", allò que dona sentit a tot plegat és precisament la teoria, no pas la pràctica. I costa molt, això, costa moltíssim.

LM: Ara m'he acostumat a buscar, per cada pràctica que faig, un model teòric on emmarcar-la. Per a mi és molt impor-

tant perquè em fa reflexionar molt al voltant de la pràctica. Jo tinc una idea i per portar-la a la pràctica busco un marc teòric, un model que m'acompanyi. Jo crec que estic estudiant més ara que quan era alumna, perquè tinc aquesta necessitat d'emmarcar la meua actuació en una metodologia, en un model teòric amb el qual jo em senti bé. I a vegades no només és un, sinó que agafo tres, quatre idees de tots. I m'estic forçant a escriure perquè tot el que està escrit després té visibilitat. De vegades parlem molt i escrivim poc, i ara és com una obligació que m'he posat, i m'agrada perquè estic redescobrint autors.

Jo vaig estudiar amb la revista perquè quan estudiava l'única cosa actual que teníem era la RTS, i l'única cosa en català o castellà era la revista. No teníem tanta facilitat d'idiomes com ara, que ja naixeu amb l'anglès. La RTS era molt important. Jo tinc totes les revistes perquè la meua companya, quan es va jubilar, me les va regalar. Era un regal, tenir aquesta revista.

Ara, com que és digital em costa una mica més, perquè sempre penso, ja me la miraré. En canvi, quan la tenia en la mà, quan m'arribava per correu, l'agafava i la llegia. A mi m'ha servit per donar un cos teòric actual a la meua feina.

RA: Precisament el que he intentat és sustentar la meua intervenció dins un cos teòric que li doni sentit. Som una carrera que parteix molt de la praxis i des de la praxis s'han anat construint diferents metodologies i teories que connecten amb altres àmbits, com la sociologia. Però necessitem saber des d'on estàs intervenint, com veus la intervenció, des d'on parteix el teu diagnòstic i per què és diferent. I això també ajuda a professionalitzar més. I això és el que penso que és importantíssim a la universitat. La meua reivindicació quan sortia era: "com és fa un informe social?". Però això s'aprèn i a més la forma de fer-ho canvia i s'adapta. No és important.

La universitat ha d'estar en aquest nivell més alt. Imagino que al grau hi ha assignatures optatives i potser són més amenes. Si t'agrada la professió, agafaràs allò que necessites i et formaràs en allò que t'agrada. Però el cos teòric, això sí que és una base sobre la qual poder sustentar el teu pensament i la teua intervenció, i també és allò que pots compartir amb professionals que venen d'altres disciplines, perquè sinó som com el germà petit i tenim aquesta por i aquesta manca de poder que té a veure precisament amb el fet d'haver-se de basar en el coneixement.

RMF: Per anar creant el nostre propi coneixement, la nostra pròpia disciplina, i s'aconsegueix amb els treballadors socials que escriuen i que investiguen.

LM: El fet de posar el treball de final de grau penso que ha significat un abans i un després. Crec que han après a estructurar... Jo disfruto quan els llegeixo, perquè penso que han fet l'esforç de llegir i documentar-se. Abans nosaltres tampoc en sabíem. Després ho faran bé o no, però ja saben què han de fer, i a mi això m'agrada.

Precisament el que he intentat és sustentar la meua intervenció dins un cos teòric que li doni sentit

MV: A la universitat, a mi em posaven malalta els exàmens tipus test. Tinc una amiga que ara està estudiant psicologia i només fan exàmens d'aquests, tipus test. Quan escrius? Quan pots demostrar el que saps redactant? No pots demostrar el que saps, i a l'hora d'estudiar no t'ho estudies igual.

RMF: Poder expressar-se per escrit és important, no sols per publicar, sinó també per redactar acuradament els informes socials...

RA: Els ciutadans demanen informes socials. Per fer un informe social és necessària una exploració. Els jutges ens demanen constantment informes per a la fiscalia.

LM: La història clínica és del pacient, llavors tot el que jo escric és d'ell, i m'ho pot demanar i li he de donar. I això fa que t'acostumis a escriure amb rigor, i és important.

LJ: I per escriure aquest informe social cal aquesta capacitat que va vinculada a les habilitats: la capacitat de síntesi.

LM: De distingir el que és important del que és secundari. I el que és accidental, el que importa i el que no, el que és anecdòtic.

I ara es vol fer la unificació de la història clínica i la història social. La informació fluirà d'una altra manera, i això també ens obligarà a canviar a l'hora d'escriure, reflexionant molt sobre allò que escrivim, perquè ho llegirà el meu equip, l'usuari i tots. Penso que això també ens treu poder. El poder de la informació. L'hauré de compartir i això ens farà reflexionar sobre les nostres intervencions.

RA: Per a mi l'informe social, bàsicament, és una eina de treball amb la persona amb qui estem treballant. Normalment, quan faig un informe social el lleixo davant la persona, vostè està d'acord amb això que escric? És una eina perquè això em serveix per treballar moltes coses. Hi ha el diagnòstic, hi ha el pronòstic, hi ha tota la situació d'aquella família i la meua visió tècnica.

RMF: M'ha cridat l'atenció el que heu dit que sobre els educadors, les coses eren bastant semblants, que feieu molt treball en comú.

LM: Està polaritzat. Són posicions molt enfrontades. Hi ha gent que pensa que el treball social i l'educació social són totalment diferents i n'hi ha que pensem que s'assemblen molt. A veure, ells treballen una vessant més socioeducativa, però és que jo també la treballo, i ells de vegades fan més tràmits que jo.

RA: Jo treballo amb un equip en el qual, afortunadament, la direcció té aquesta visió més integradora dels rols. Els educadors anaven a les comissions socials de les escoles. I per què no hi pot anar un treballador social? Fem un taller de prevenció afectiva i sexual i ho feien els educadors i jo m'he apuntat com a treballadora social perquè tenim habilitats semblants, formació semblant i ens podem complementar. Potser té a veu-

re amb l'encàrrec, potser té a veure amb quotes de poder, també, depenent dels equips o de les mirades. Però ara, afortunadament, les coses estan canviant.

LM: esclar, també penso que hi ha una por des del treball social, l'educador social ha crescut molt, té molt poder, segurament molt més que el treball social en segons quins àmbits. Hi ha una mena de por de perdre la nostra identitat si diem aquestes coses, però jo de veritat no hi trobo la diferència. Tinc una companya que és educadora social i també és treballadora social. Va treballar d'educadora social i ara treballa de treballadora social.

RA: També és dona molt això. Gent que ve del treball social i fa educació social, i gent que és educadora social i fa de treballadora social.

LM: Perquè hi va haver una època que es podia fer la doble titulació. Per què no es fa alguna cosa comuna? Què hi perdem i què hi guanyem?

■ **JMM:** Què en penseu, les més joves, d'això?

MV: També depèn molt de l'àmbit, perquè a mi sempre m'ha agradat molt infància, des que estava estudiant, i m'adono, buscant feina en CRAEs o coses així, que sempre busquen educadors i els treballadors socials són minoritaris.

LM: I tu penses que no ho podries fer?

MV: I tant que sí. Però demanen ser graduat en educació social. Tu envies el teu currículum i ja no et truquen.

LM: Podríem fer més assignatures de Piaget, fases evolutives del menor, però les habilitats són les mateixes, el coneixement teòric és el mateix. Hi ha especialitzacions en la part educativa, judicial, sanitària... més que de professió.

RA: L'àmbit d'infància i adolescència ha estat patrimoni de l'educació social.

■ **RMF:** Però en part perquè ho han permès els treballadors socials?

LM: Perquè vam deixar que passés, penso jo, i diré per què. Perquè va haver-hi un moment que es va agafar i es va professionalitzar un món de gent que treballava com a monitor i no se'ls hi va voler donar el rol, o l'estatus, de treballador social. Llavors es va crear l'educació social i es va reconèixer la titulació a gent amb molta expertesa en el camp educatiu. Però des del treball social en comptes d'integrar tota la gent que venia d'altres estudis, hi va haver un moment que ens vam tancar. La professió podia haver sigut un cos molt potent. Amb aquesta divisió fa grups petits.

LJ: Jo, des de la meua experiència, en l'àmbit de la infància i el camp educatiu, realment em coordino sempre amb educadors socials. Amb educadors socials a les escoles, vaig a ser-

A mi sempre m'ha agradat molt infància, des que estava estudiant, i m'adono, buscant feina en CRAEs o coses així, que sempre busquen educadors i els treballadors socials són minoritaris

veis socials per fer coordinacions amb educadores socials. Dins del meu àmbit m'està costant trobar un altre treballador o treballadora social.

■ **RMF:** Moltes gràcies per totes les vostres aportacions, per aquesta generositat de mostrar les vostres idees i també emocions. Ha estat molt interessant i esperem saber-ho transmetre i captar bé tot el que heu dit. Aquest és el moment de dir qual-sevol cosa que cregueu interessant i que no heu pogut dir en tot aquesta estona.

LM: Jo penso que és una professió apassionant i que la recomano, que la visc i que m'emociona quan en parlo. Necessitem demostrar que ens agrada el que fem. És vocacional i no ens n'hem d'amagar. A mi m'agrada ser treballadora social. És una manera de viure.

RA: Jo, com diu la meva companya, crec que si no hi ha ni compromís ni vocació, et quedes pel camí, perquè és una professió que mou molt les emocions. A més, la Teresa Aragonès és ara la nostra supervisora i recordo que en èpoques de crisi recordava... *"aquello que no te conmueve"*, o sigui, si treballes durant molts anys i quan hi ha determinades situacions no et toquen de la mateixa manera, plantejat què t'està passant.

Seria fantàstic que en un futur la comunitat amb la qual treballem, amb la qual vivim, ens pogués identificar com un agent important de la comunitat. És a dir, igual que són importants altres agents, no sé, qui sigui, el metge, el mestre, que també ho siguin el treballador social, l'educador social. Que siguin importants per la comunitat, que ens importi allò que pensa i allò que diu. Seria fantàstic.

LJ: Ha sigut molt interessant, de fet, poder veure que tenim visions molt similars sobre com entendre la professió.

Ha sigut molt interessant, de fet, poder veure que tenim visions molt similars sobre com entendre la professió

Com es pot veure, no sembla que la pertinença a grups generacionals diferents condicioni la posició de les persones que van participar a la taula rodona. Fent un gran esforç de síntesi, es poden concloure unes quantes coses. Que les participants van escollir treball social com a professió per una motivació relacionada amb els valors de la justícia social. Que consideren que la seva experiència com a estudiants de treball social va ser satisfactòria i en destaquen els ensenyaments pràctics i les aportacions realitzades per professionals en actiu, però també posen l'accent en alguns punts febles, com l'escassa actualitat d'alguns continguts i la manca d'especialització. Que s'identifiquen com a professionals amb un alt grau d'autonomia, tot i que és desigual en funció de l'àmbit i del context institucional. També apareix el repte de la complementarietat o encaix entre les diferents professions so-

cials i la necessitat de portar a terme una acció compromesa amb els valors de la professió.

En un número com aquest, destinat a oferir una panoràmica de la professió en els entorns actuals, aquesta conversa amb diverses veus ens ha permès identificar i explorar algunes qüestions rellevants en la pràctica actual del treball social.